

Dagboek Albanië

Aflevering 10

15 – 20 april 2003

*Alex Le Mat,
Woerden / Elbasan 2003*

Dinsdag 15 april 2003

Vanuit een warm Amsterdam vertrekt het vliegtuig. Deze keer zijn we op tijd, dus in Boedapest hoef ik me niet te haasten. Dat is maar goed ook, want als ik daar aankom tref ik Jan Pfeiffer, die vanuit Tsjechië op weg is naar Albanië. Hij doet een psychiatrisch project van de WHO, onder de titel Geneva Initiative on Psychiatry. In Elbasan heb ik hem een aantal keren ontmoet, vooral om veel plezier te maken als afwisseling voor alle ellende waarmee hij geconfronteerd wordt. Tani heeft een tijdje voor dit project gewerkt en o.a. ruim 1.100 dollar uit eigen zak betaald om een auto op de weg te houden. Terugbetaling is er nog niet van gekomen, maar Jan geeft de namen van de (Nederlandse) functionarissen bij wie ik moet zijn om dit geld terug te krijgen. Overigens komt Jan niet meer in Elbasan, waar de psychiaters nog altijd de traditionele therapie uit de oude tijd toepassen, die het meest lijkt op het heropvoeden van criminelen. Alleen in Berat is er een voedingsbodempol om nieuwe therapieën echt van de grond te krijgen. Daar gaat Jan dus naar toe.

Als ik stipt op tijd in Tirana land is het lekker voorjaarsweer. De renovatie van het vliegveld is weer wat verder gevorderd. Maar aan de werkwijze van de douane zijn ze nog niet toegekomen. De visumceremonie is dus nog even tergend langzaam als altijd. Dat de papiertjes voor inreisvisa op waren is trouwens geen probleem. We kunnen gewoon inreizen op het voor uitreizen bestemde papier. De prijs is vanwege de internationale geldontwikkeling maar van 10 dollar aangepast naar 10 euro.

In de rij heb ik ruim gelegenheid om met de mensen uit de delegatie van de VNG te praten, die donderdag op een congres in Tirana een openbaar vervoerproject gaan afsluiten. Ons GVVU-project in Elbasan maakt daar geen deel van uit ook al is dit misschien wel het meest succesvolle project van allemaal, zo weten zij ook.

Tani gedraagt zich als een echte taxichauffeur. Hij is al bij mij voor de hele horde maar kan bestormen voor de meest "comfortabele" rit tegen de "beste" prijs in de "nieuwste" auto. Overigens rijdt Tani in een prima, geleende, Mercedes, want zijn eigen (GIP-)vehikel heeft het al of niet tijdelijk begeven.

Na een koffie op de altijd fraaie Piazza in Tirana gaan we op weg over de pas. We rijden heel langzaam, want Tani heeft zoals gebruikelijk een heleboel te vertellen.

We pikken Stefan op en gaan gelijk door voor de traditionele pizza bij Brothers. We zijn vroeg, het is family-hour en we hebben geen vrouw bij ons. Maar na enig overleg is een buitenlander ook goed, zeker één die hier vaker komt.

Na het eten sluiten we aan bij de 'pantoffelparade' op de boulevard, waar we al snel muziekschooldirecteur Astrit Lopari en dirigent Suleyman Balza treffen.

Vanmorgen werd ik met fikse keelpijn wakker, dus ik ben blij dat we vroeg in "Hotel Paralloi" zijn. Adem en Elsa zijn net terug uit Kosovo, waar Adem een prostaatoperatie heeft ondergaan. Prachtig om te horen dat dit de tegenprestatie is van de Kosovaarse familie is aan wie ze tijdens de crisis onderdak boden.

Met veel gedraai en geraas krijg ik het warm water aan de gang. Ik realiseer me weer dat het een genot is om sinds een jaar 's avonds te kunnen douchen met warm water. De lamp van de badkamer doet het nog steeds niet. Het probleem dat in november vorig jaar begon is nog niet opgelost. Maar de kaars met lucifers staat klaar en zo lukt het ook!

Woensdag 16 april 2003

De keel maakt dat ik slecht geslapen heb. Dat wordt dus een dag met paracetamol. Dan red ik het wel.

Om negen uur zal ik de jongens treffen. Dritan Pajenga, (Tani) Gazmir Maksuti (Gazi) en Ardyan Turku hebben een project voorbereid dat we eind mei als aanvraag bij ICCO zullen indienen. Ad Voets heeft de teksten kritisch bestudeerd en mij met wat kleine kanttekeningen op weg gestuurd. Het verheugende is dat er straks naar ICCO een plan gaat dat ze helemaal zelf gemaakt hebben, en weloverwogen. Heel wat anders dan de vorige keren toen ze het plannen beschrijven voor het overgrote deel moesten overlaten aan Ad Voets. We beginnen natuurlijk met koffie op het terras voor het informatiecentrum. Als we dan voor een sessie van 5 uur aan de slag gaan stel ik vast dat hier toch een prima club bij elkaar zit, aan wie je de toekomst van ECE best kunt toevertrouwen. Met financiële man, Stefan, kunnen ze heel wat voor elkaar krijgen en ze weten waar ze het over hebben.

De onderwijsparagraaf, met projecten om kansarme kinderen vooruit te helpen, is het voortreffelijke werk van Ardyan. De paragraaf over vocational training is van de hand van Gazi. Zijn inzet is er vooral op gericht om jongeren zeer praktisch te scholen en toe te leiden naar een baan in het MKB. Hij heeft goed in beeld wat ECE zou kunnen doen en wat we aan een ander overlaten. Al snel wordt het me duidelijk dat ze al contact gehad hebben met het andere ICCO-project in Elbasan, getiteld "One Dream More". Goos Terschegget (de Nederlander die dat project begeleidt, en ik hadden het er al over gehad dat we met het in elkaar schuiven van beide activiteiten niet alleen een win-win situatie bereiken, maar dat we ook voldoen aan de wens van ICCO om in Elbasan één Albanese NGO te gaan ondersteunen.

De derde paragraaf zal gaan over het informatiecentrum. Om vele redenen zijn er bij de oprichting een aantal investeringen niet gedaan, enerzijds vanwege de ongunstige ontwikkeling van de dollarkoers, anderzijds omdat ze met een malafide Griekse organisatie de mist in zijn gegaan. We gaan nu proberen aan te vullen wat er toen niet van is gekomen.

De vierde en laatste paragraaf gaat over de versterking van de eigen organisatie. Hiermee bedoelen we niet alleen een kwaliteitsimpuls voor het management (van de vier jongens), maar ook de financiële versterking. De Stichting heeft een negatief vermogen. De redenen zijn (naast de Griekse tragedie) aantoonbaar. Het is echt nodig daar verandering in te brengen. De veranderende dollarkoers heeft een aantal jaren nadelig gewerkt. Ook is in de meeste projecten nooit gerekend met overheadkosten voor de Stichting. Dat betekent dat ECE de projecten keurig uitvoerde conform de begroting (dat deden ze zelfs voorbeeldig, mag ik zeggen) terwijl ze in dezelfde tijd algemene kosten maakten waarmee ze inteerden op een eigen vermogen, dat ze zelfs niet hadden. Het was te voorzien dat dit mis zou gaan. ICCO is op de hoogte. Ik hoop dat het nieuwe project voldoende saneringskansen in zich heeft.

Met de jongens besluiten we een aanvraag voor anderhalf jaar te doen (tot eind 2004). Lopende dit project moet er dan een meerjarenplan opgesteld worden voor de periode vanaf 2005. Ze hebben voldoende affiniteit met deze materie om met hulp uit Nederland er uit te komen.

Even pauze en tijd voor een half uurtje slaap. Net genoeg om het de rest van de dag vol te houden.

Op het terras van het voormalige hotel Skampa ontmoet ik Tani en Stefan. Het pand is nu in privaat bezit. ECE heeft er de techniek van hun ISP nu in twee kamertjes op de bovenste verdieping. Dat is logischer dan het lijkt. Ze zitten vlak bij Albtelecom en kunnen gebruik maken van antennes en generatoren van derden. Dat betekent dat de continuïteit van dienstverlening sterk is verbeterd. Je merkt dat ook aan Tani. Hij is veel rustiger dan vorige keer, omdat hij niet meer voortdurend gestoord wordt wegens technische storingen. Hij weidt nog wel uit over technische kunstjes die ik toch niet begrijp of wil begrijpen, maar snapt ook wel dat ECE zich nu moet focussen op technologie voor scholen. Ik daag hem uit daarover afspraken met andere donoren en de gemeente te maken. Het is mijn bedoeling dat alle scholen een e-mail resp. internetvoorziening krijgen, waarbij de inkomsten van het abonnement naar ECE toe komen. Nog voor ik vertrek hoor ik dat de gemeente in elk geval het eerste jaar abonnementskosten wil betalen. Met de internetklanten gaat het niet zo snel als we hoopten. Het nieuwe verschijnsel is een lokale actie van Albtelecom om gratis(!) internet (geen e-mail) ter beschikking te stellen, wat klanten tijdelijk weghoudt bij ECE. Pas over een tijdje merken deze dan pas dat de verbindingen te instabiel zijn om er plezier van te hebben. En nog wat later zullen de hoge heren van Albtelecom deze ontoelaatbare handel verbieden. Maar dan heeft de lokale medewerker inmiddels zijn slagje geslagen.

We gaan eten in de Kondor. Dan komt Tani weer helmaal tot rust, want hij heeft geen computer onder handbereik. Dat is het nuttige moment om de ambities nog eens naar het juiste niveau te tillen.

Als ik vroeg op de avond naar huis ga heb ik het echt wel gehad. Zelfs Feyenoord - Ajax op de Albanese TV houdt me niet wakker. Laat staan de daarop volgende (volledige) wedstrijden uit de Engelse en Italiaanse competitie. Voor sommigen is het een genot om viereneenhalf uur voetbal te kijken. Ik duik zo vroeg mogelijk in mijn bed.

Donderdag 17 april 2003

De keelpijn is niet minder dan gisteren, maar ik heb in elk geval heel lang en vast geslapen.

Mijn eerste afspraak heb ik pas om 10 uur, op het kantoor van Astrit Lopari. Als ik binnenkom ligt de hele tafel vol met lekkere dingen, waarachter ik mag plaatsnemen in de zoveelste poging om mijn gewicht op peil te houden. We hebben heel wat te bespreken.

We maken de definitieve lijst van instrumenten uit het ambassadeproject. Dankzij de extra donoren (Lionsclub, Stichting Arno Laro Foun, K.F. Heinfonds, Vereniging van Directeuren van Nederlandse Muziekscholen) lukt het om het hele verlanglijstje van Astrit te honoreren. Na lange voorbereiding is de lijst compleet en op de voor Astrit meest wenselijke wijze samengesteld. Als ik terugkom ga ik meteen bestellen. Dat zal geen probleem meer zijn. De voorbereiding van het transport zal meer voeten in aarde hebben. Allereerst moet ik de Albanese papieren hebben en dan moet het ook nog lukken om een heleboel computers en een gebruikte server mee te nemen. En, wie weet, heeft Jan Niks ook nog wel wat in de aanbieding.

De oprichting van de "Association of Albanian Art Schools" is verder gevorderd dan ik verwachtte. De Statuten zijn klaar in de Albanese versie. Aan de Engelse vertaling wordt gewerkt. Dan kunnen ze naar het gerechtshof in Tirana voor de officiële oprichting. Tekenend voor de situatie is wel weer het feit dat ze de handtekening van de collega uit Korce missen en al weken op zoek zijn naar iemand die niet alleen naar Korce op en neer gaat, maar daar ook nog de muziekschooldirecteur weet te treffen.

Astrit heeft goed nagedacht over deelname aan het EMU-festival in Denemarken/Zweden, dat in mei 2004 plaatsvindt. Hij stelt vast dat veel afhangt van de herverkiezing van burgemeester Hysen Domi. Hij is op voor-

hand bereid een groot deel van de reiskosten voor zijn rekening te nemen. Astrit gaat in elk geval heftig verkiezingscampagne voeren.

Met de school gaat het goed, zo zegt hij. Er zijn veel landelijke competities waar de leerlingen van de Onufri-school zonder uitzondering eerste en tweede prijzen halen. Dat is dan wel goed voor het imago, maar de leraren die ik spreek klagen toch ook wel dat het reguliere programma er wel erg door wordt verstoord, ook al is het leuk om zoveel prijzen te winnen bij de grote competitie in Dürres en te zien hoe je directeur herhaaldelijk gezoend wordt door de nieuwe, piepjonge mevrouw Nano (die haar man, de premier, vertegenwoordigt).

Om één uur komt Suleyman Balza, de dirigent, binnen. Hij komt een glaasje raki drinken, voorafgaand aan de altijd spannende repetitie met het schoolorkest. Ik beloof een kwartiertje te komen luisteren. En daar zit ik dan weer in het bekende zaaltje. En weer lopen de rillingen over mijn lijf als ik hoor hoe ontzettend goed hier gespeeld wordt ondanks het nog altijd bestaande gebrek aan goede materialen. Op de eerste stoel zit Besa Cane. Ik hoor weer hoe schitterend zij speelt. Haar vader wees een half jaar geleden mijn hulp af om dit supertalent verder te helpen, omdat hij het zelf ging regelen. Ik vraag dan maar wat hij inmiddels heeft geregeld en het antwoord is duidelijk: NIETS.

Dan moet ik van Astrit horen hoe het met de accordeons en gitaren is. De gitaristen spelen degelijk, maar niet bijzonder. De instrumenten houden zich goed. Met de accordeons zijn er technische problemen, maar degenen die ik hoor weten dat goed te hanteren. Ik hoor een onwaarschijnlijk virtuoos duo, dat zo naar de internationale competities kan. Het valt me vooral op dat ze niet alleen technisch goed zijn, maar vooral ook muzikaal spelen. Dan komt er een jongetje van 11 jaar binnen, met een accordeon die eigenlijk te groot is voor zijn kleine lijf. Ik vraag of het een Roma-jongetje is, maar dat zie ik verkeerd. Het is een gipsy-boy en dat is heel iets anders dan een Roma-boy. Maar als hij speelt vallen al mijn vragen weg. Hij schijnt nog geen jaar te spelen, maar wat ik hoor is wonderbaarlijk. Astrit, de scout, heeft een supertalent uit het zigeunerkamp naar zijn school gehaald, een jongen die een paar jaar geleden nog analfabeet was. In tien minuten hoor ik muziek die me weer voor jaren een stimulans geeft om door te gaan met deze school!

Door de vele mooie muziek komen Tani en ik veel te laat bij Stefan voor onze financiële afspraak. Zo erg is dat niet. Het gaat er vooral om dat hij alle documenten te voorschijn haalt die we morgen nodig hebben als het echt over alle geldzaken gaat. Wat we in elk geval wel kunnen afronden is de kwestie GIP. Tani geeft een overzicht waaruit blijkt dat hij inderdaad bijna 1.200 dollar uit eigen zak voorgesloten heeft om de Tsjechische auto op de Albanese weg te houden. Dat geld moet hij terugkrijgen, ook al slaagde vriend Jan Pfeiffer er niet in door de bureaucratie van GIP en WHO heen te komen. Dat neem ik dan maar op me.

's Avonds eten in het aantrekkelijke "Griekse" restaurant van de broer van Astrit Lopari. Ik eet veel heerlijk gefrituurde groente, maar 's nachts kom ik er achter dat ik toch wel erg veel olijfolie heb verorberd.

's Avonds zie ik een stukje Harry Potter op TV. Daarin lopen ze zeker niet achter bij onze omroepprogramma's. Maar ruim voor het eind van de film duik ik toch maar in mijn bed. Ik voel me nog steeds niet zo als het hoort.

Vrijdag 18 april 2003

OM negen uur zitten we in de stralende zon op het terras van Kinema Kafé. De koffie is om ons voor te bereiden op een financiële sessie in het onooglijke kantoor van ECE in de Dashkal Todhrischool. voor financiën. Stefan heeft zijn huiswerk voor het grootste deel af. Tani komt er na 2 minuten achter dat hij toch zijn laptop nodig heeft en gaat deze "even" halen. Stefan en ik korten de tijd door dollars te wisselen tegen leks. Hij weet wel een goed wisselkantoor, één van de vele waar dezelfde wisselaars huizen die op straat hun business hadden, en nog hebben. Maar hij weet waar we 140 lek per dollar krijgen en dat is goed, 139 vindt hij te weinig. Als ik aan de balie staan loopt Stefan even naar de andere kant van het lokt voor het doen van wat telefoontjes. Hij kent immers iedereen die in de "geldbusiness" van Elbasan werkt. In opdracht van Stefan moet ik een bonnetje krijgen en dat is lastig, want de telmachine is kapot. Daar wordt dus heftig aan gesleuteld, maar het lukt. Ik krijg na heel wat gereutel en gewrik een minuscuul strookje waartop staat dat 10 keer 140 gelijk is aan 1400. Dat is dan het wisselbewijs van mijn tien dollar!

Ruim een uur later kunnen we echt aan de slag. Stefan duikt met zijn neus diep in de papieren, maar weet ook alles uit de kast te trekken wat je hem vraagt. De GIP-kwestie was al bijna duidelijk, dus daar zijn we snel mee klaar. Dan controleren we de balansposities van de twee laatste grote ICCO-projecten die nog verantwoord moeten worden. Ze sluiten met een tekort van 400 respectievelijk 2100 dollar, te verwaarlozen bedragen op de totale som van 700.000 dollar. En dan nog te weten dat het tekort van 2100 dollar de schuld is van een afspraak die Pien de Lange van ICCO en ik maakten, waarbij we dollars en gulden verward hebben. Belangrijker is het echter te constateren dat ze delen van de projecten niet volledig hebben afgerond. Als het budget op is, geven ze immers niets meer uit. En het was vaak nog extra vlug op door de voor hen ongunstige ontwikkeling van de dollar koers. Bovendien begrootten ze in de aanvragen veel te weinig compensatie voor de overheadkosten van de

Stichting. Omdat ze die toch moesten maken hebben ze royaal ingeteerd op een eigen vermogen dat ze niet eens hadden. De nieuwe projectaanvraag, waarin ze redelijkerwijs vragen wat van het oud zeer te compenseren, is dus doorslaggevend voor het voortbestaan van ECE. Met Cocky de Groot en Ben Nijkamp van ICCO heb ik dit aspect al van te voren besproken. Ik ben het met hen eens dat dit de beste werkwijze is om te compenseren.

Stipt om 1 uur gaat de telefoon. Via Astrit Lopari had ik een afspraak gemaakt met Marsida Koni, de prachtige pianiste uit Tirana. Stefan was heel geïnteresseerd in een ontmoeting met haar dus bepaalde per omgaande dat we klaar waren. Tani en ik hadden haar voor het laatst in Zwitserland gezien, waar ze enkele fraaie optredens had verzorgd. Ik neem de hele middag tijd voor haar. Gisteren deden we bij Astrit een beetje lacherig over haar voorgeschiedenis. Ze kwam immers uit een voor Albanese begrippen rijke familie. Maar na de pyramidespelen was dat anders. Ik hoor haar verhaal aan, vol voor mij onbegrijpelijke tragiek. Haar vader had, zoals vele hoger ontwikkelde Albanezen, al zijn geld ingezet voor die idiote spelletjes en raakte dus zijn hele vermogen kwijt. Toen ze hun huis verkocht hadden, was er niets meer over. En Marsida wilde studeren, want ze had talent. Haar broer ging toen werken in Griekenland om een piano bij elkaar te verdienen. Voor haar was deze onmisbaar om haar 10 uur studie per dag te halen. Doorzettingsvermogen heeft ze genoeg. Ik denk niet dat ze een uniek talent is op de overvolle pianomarkt, maar wat ze kan is ongelofelijk. Deze zomer doet de eindexamen op het Conservatorium van Tirana. Haar examenrepertoire is loodzwaar, maar daar ziet ze niet tegenop. Wel heeft ze moeite met de totale desinteresse van leraren en directie. Het bevat ze niets dat Marsida veel aandacht vraagt, in tegenstelling tot de andere eindexamenkandidaten, die uitblinken door gebrek aan motivatie. Het is haar ideaal een vooraanstaand pianopedagoog te worden, waartoe zij zich zeker in het buitenland verder moet oriënteren. Ik zeg haar hulp toe, maar laat haar meteen weten dat het krijgen van financieel support een torenhoge opgave is. Maar ik vond het de moeite waard om het voor haar te proberen.

Tegen het einde van de middag annexeren we een piano in de school en speelt ze wat voor mij. Het is een heerlijk uurtje als ik samen met haar het derde pianoconcert van Rachmaninow doorneem. Ze heeft een virtuositeit en een technisch vermogen waar ik niet aan kan tippen. Des te meer voldoening geeft het als ik haar uit mijn eigen, lang vervlogen ervaring, een serie kennelijk zinvolle aanwijzingen kan geven. Dat ze die niet kreeg van haar professor, geeft me een kleine impressie van het didactisch niveau van deze pedagoog.

Inmiddels is Richard van den Brink aangekomen, op doorreis van Tirana naar Struge in Macedonië. Hij heeft met Tani een tijdje in de toren gezeten en nu drinken we koffie, op weg naar het diner bij de Kriva broers. Richard had daar een en ander over de Utrechtse bussen te bespreken, maar de broer die we nodig hadden was er niet. Dat betekent dat we met z'n drieën uitgebreid konden dineren. Richard had veel te vertellen en had volop energie. Maar mijn verzwakte gestel maakte dat mijn kaarsje tegen een uur of negen helemaal uitging.

Zaterdag 19 april 2003

Om 8 uur hadden we belet bij burgemeester Hysen Domi. Het viel me op dat hij, net als bij onze vorige ontmoetingen, een vermoeide indruk maakte. Maar de bezieling waarmee hij zijn werk doet is er nog altijd. Hij heeft politieke zorgen. Onder druk van partij zou hij maatregelen moeten nemen waar hij zelf niet achter staat. Maar wat gebeurt er als hij volhardt? De verkiezingen komen er immers aan en stelt de partij hem dan wel weer kandidaat? Het is een gegeven dat je het als individueel kandidaat niet redt. Richard vertelt het nieuws over het Utrechtse bussenproject. Er komen er 45 beschikbaar voor Elbasan en andere gemeenten in Albanië. De tegenvaller is dat de VNG heeft besloten dat om bezuinigingsredenen er twee jaar geen projecten op de Balkan ondersteund zullen worden. Dat het straatarme Albanië daar met name de dupe van wordt speelt kennelijk geen rol. Het theaterproject wacht nog altijd op groen licht. De wet op de privatisering is nog steeds niet aangenomen omdat acteurs in Tirana bang zijn hun privileges kwijt te raken. Voor Elbasan is dat enorm jammer, het theater heeft zulke goede kansen onder de wet die er niet komt. Nu is het nog een puinhoop door verplichtingen tegenover ongemotiveerde en onwillende acteurs en een "bedrijfseconomie" waarbij je 90% van je inkomsten mag afdragen aan de staat, zonder dat er iets voor terugkomt.

Als ik begin over de reis van de Onufrischool naar Denemarken/ Zweden belooft Hysen een gemeentelijke bijdrage in de reiskosten, mits hij gekozen wordt. Ook gaat hij voor mij op zoek naar Albanese mogelijkheden voor een buitenlandse studie van Marsida. Ik weet dat ze er zijn, maar de studenten die er van profiteren moeten over het goede "netwerk" beschikken en dat is bij Marsida niet het geval.

Op het Kinema-terras ontmoeten we Enghel Dakhli, toevallig de vorige burgemeester. Nu is hij weer gewoon professor in de chemie. In een lange monoloog maakt hij ons duidelijk dat zijn universiteit wat wil met wind- en zonne-energie en dat hij ook een klein proefproject met windenergie in de ommelanden van Elbasan wil starten. Richard en ik denken dat zo'n plan kans heeft op Nederlandse steun, dus we gaan kijken wat er te matchen is.

Op het Franko-terras wachten we op de bus die Richard naar Struga zal brengen. Om negen uur "Albanese" tijd zouden ze vertrekken uit Tirana. Hun tijdsbegrip was zo ruim dat ik Richard tegen elven alleen achterlaat omdat ik een meeting heb met de board van ECE.

Ik begin met een uitgebreide uitleg over de balans en met name hun vermogenspositie. Met name Stefan toont zich heel erg opgelucht dat ik ze goed duidelijk maak hoe (slecht) het er voor staat. Ik wijs ze op hun eigen verantwoordelijkheid en adviseer ze / draag ze op driemaandelijks de resultaten van enet en het informatiecentrum te evalueren en te toetsen op de toename van inkomsten.

Het pijnpunt zijn de vergoedingen die de leden van de board de afgelopen jaren aan zichzelf gaven. Naast de normale daily allowance fees bleken ze zichzelf eens per jaar ook een honorarium te geven. De laatste keer was dit bedrag ook nog eens sterk verhoogd, toen ze het uitbetaalden een week voor het vertrek van voorzitter Anastas naar Amerika en Canada. Ad Voets had over dit onderwerp een brief geschreven. Door twee toevallige e-mailstoringen was noch eerste bericht noch de een maand later gestuurde kopie aangekomen. Desondanks kwam het onderwerp ze wel erg bekend voor toen ik het aankaarte. Ik adviseerde ze / droeg ze op een regeling zonder "dubbele vergoedingen" op papier te zetten, welke jaarlijks door de accountant getoetst kan worden aan de praktijk. De enige jaren geleden door Ad Voets gegeven richtlijnen zullen de leidraad zijn.

Tenslotte stel ik de bestuursamenstelling aan de orde. De voorzitter is weg en komt waarschijnlijk niet terug. Hoe lossen ze dit op? Ze vinden het een goed plan om eens met de bestuurders van 'One Dream More' te praten. Het bestuur ziet het belang in van de ICCO-meeting met Albanese NGO's en zal zorgen dat enkele van de jongens deelnemen. Heel langzaam dringt het tot ze door dat Nederlanders niet alles komen brengen, maar dat ze ook zelf wat moeten halen. De jongens zijn in dat denken al heel wat verder dan het bestuur, maar wie weet dringt het daar nu ook snel door.

Adem doet het goed als waarnemend voorzitter, ook al heeft hij zichtbaar pijn. En als hij dan ook nog een telefoontje krijgt dat zijn broer met hartproblemen in het ziekenhuis van Tirana is opgenomen heeft hij het wel gehad. Gelukkig voor hem is de vergadering dan bijna afgelopen.

Na een korte lunch ga ik op amateuristische wijze medisch advies geven aan Tani. Hij heeft nek- en rugklachten. Marie-Louise heeft een fysiotherapeut geconsulteerd, met de röntgenfoto's, en het lijkt minder erg dan Tani denkt. Hij heeft gewoon een beroerde loop- en zithouding, zeker achter zijn computer. Ik kan het redelijk porecies uitleggen wat hij moet doen, want allerlei arbo-specialisten hebben het mij op mijn werk ook al zo vaak verteld.

In één van de nieuwe koffiehuisen ontmoeten we Bardhyl, de muzikale adjunct directeur van de Luigj Gurakuqi-school. De school is schitterend gerestaureerd en ik beloof hem een volgende keer te komen kijken. Nu kan ik hem nog 15 mandolines en 45 sets snaren aanbieden, die hij meer dan goed kan gebruiken voor het muzikale deel van de onderwijzersopleiding op zijn school. Ook wilde ik de toestand van zijn accordeons weten. Gelukkig zijn die in betere conditie dan die van Astrit. Logisch trouwens, want ze worden minder intensief gebruikt. Eigenlijk zijn er maar twee aan revisie toe, als een Nederlandse technicus, door bemiddeling van Gert van Vliet, voor een paar dagen naar Elbasan gaat.

Vanmorgen was Bardhyl bij een meeting met de minister van onderwijs. Het ministerie had bedacht om een aantal opleidingen te verlengen van 8 naar 9 jaar. Zijn school is aangewezen als proefschool, maar hoe het moet weet niemand. Ook vindt het ministerie het een goed plan een aantal decentralisatiemaatregelen weer in te trekken om dan "beter het overzicht te kunnen houden". Met andere woorden: de oude, centralistische partijprincipes waren nog overal rond. Er gaat zeker een generatie overheen voordat er scholen en schoolleidingen echt eigen verantwoordelijkheid gaan dragen.

Aan het eind van de middag heb ik de tweede sessie met de jongens. Ze hebben zich werkelijk enorm goed voorbereid, dus we zijn redelijk snel klaar. We hebben het met name over de inbreng van andere partners / donoren en de wijze waarop ze dat in hun plan opnemen. Ook formuleren we wat uitgangspunten voor de begroting die ze zelf gaan maken. Als eind mei het plan maar ICCO gaat, ligt er een product dat ze zelf gemaakt hebben. Ik ben trots op wat ze geproduceerd hebben en ik weet dat Ad Voets het met mij eens is. Hij de concepten immers veel uitgebreider bestudeerd dan ik.

We gaan dineren bij Felin, een nieuw restaurant. Het is opgetrokken in Zwitserse chaletstijl, met veel hout. De ontbossing van het land gaat immers gewoon door, dus er is hout genoeg! De kok meldt zich bij onze tafel en vraagt of hij mij in het Duits of in het Engels moet aanspreken. Groot is de verrassing als hij zegt dat het ook in het Nederlands kan. Hij blijkt drie jaar in Arnhem gewerkt te hebben en nu is hij in Elbasan voor zichzelf begonnen. Niet alleen zijn talen en zijn vriendelijkheid zijn in orde, het eten is meer dan voortreffelijk. Het saladebuffet is voortreffelijk en de vegetarische spaghettischotel is rijk voorzien van de meest heerlijke groentecombinaties.

Na afloop blijven een tijdje buiten staan. Er is wind op komen zetten en het is redelijk kil. Maar door de wind is de lucht ook ineens kraakhelder geworden. Het zicht op de besneeuwde top van de berg Tomor is schitterend. Thuis gekomen blijken Adem en Elsa behoorlijk in paniek. Zijn broer maakt het slecht en heeft bloedtransfusie nodig. Maar het juiste bloed is niet aanwezig in de bloedbank van Tirana! Tani begint dan maar te bellen, want hij heeft ook weer vrienden van kennissen van familieleden, die kennis hebben van de wereld van het bloed. Maar het enige dat duidelijk wordt is dat de familie zelf moet gaan zoeken naar het juiste bloed. Pas als ik een paar dagen terug ben in Nederland blijkt dat ze het gevonden hebben in Berat.

Ondanks de stress komt het toch nog tot de traditionele uitwisseling van cadeautjes. Elsa verrast Marie-Louise en de dochters met een stapeltje balakume, de lekkere, mierzoete koeken die bij het lentefeest van 14 maart horen. Ik kan dan rustig gaan slapen, maar voor hen is dat heel anders.

Zondag 20 april 2003

De zenuwachtige toestanden maken het afscheid een beetje vreemd. Op weg naar Tirana gaan we eerst langs bij het gemeentehuis, omdat ik voor Giel een goede foto van de stadsvlag van Elbasan moet maken. Het was voorbereid, maar de Albanese voorbereiding was niet zo dat ik er wat mee kon. Tani vindt dat geen probleem, want hij regelt het een paar dagen later dan wel met Richard.

Dan gaan we op weg over de pas. Elsa zit achterin om naar het ziekenhuis te gaan (Adem is te zwak om de reis te maken). We zullen niet veel van haar merken, want ze zit volgestopt met zware medicijnen tegen wagenziekte. En dat Albanees spul zwaar is, daar kan Ad Voets van meepraten.

Het is nog altijd even helder als gisteren. De lentebloesems hebben hun mooiste kleuren en de vergezichten zijn mooier dan ik ze ooit gezien heb. Wat is het hier prachtig op de zeldzame momenten dat er geen smog hangt.

We brengen Elsa naar het centraal hospitaal. Het ziet er uit als een verwaarloosd kampement. Op roestige borden staan namen van doktoren die hier waarschijnlijk ooit optraden als specialist. Ik zou niet graag in dit ziekenhuis liggen, denk ik, zonder dat ik er binnen geweest ben.

We rijden door naar Piazza. Nog altijd heb ik keelpijn (pas twee weken laten komt tandarts Ingrid er achter dat het komt door een tandwortelontsteking, waarvoor de enige oplossing is: trekken maar). Het terras zit bijna helemaal vol, voor een deel gevuld met burgemeester Edi Rama en zijn artistieke "inner circle".

Het gespreksonderwerp van Tani en mij gaat terug naar het begin van de week, toen we het hadden over het accountantsrapport. Van de accountant hoorden ze veel meer dan ze mij toen vertelden. De hooggekwalificeerde vrouw maakt veel auditor reports van Albanese NGO's, die financieel gesteund worden door buitenlandse organisaties. Als we inmiddels tergend langzaam naar Rinas rijden hoor ik dat zij zich regelmatig verbaast toonde over de minimale middelen waarmee ECE relatief veel bereikt. In andere clubs gaat veel meer geld om en is het rendement stukken lager. Er klinkt best wat jaloezie door in zijn woorden, maar zijn realisme heeft toch de overhand: liever iets opbouwen vanuit het niets, dan door de mand vallen dat je met veel geld weinig bereikt hebt.

Dat laatste zul je van ECE nooit kunnen zeggen: de resultaten van hun inspanningen zijn overduidelijk zichtbaar. Rinas moderniseert inmiddels verder. Mijn bagage wordt ongevraagd op een wagentje met bediening gezet. Het kost me wel 100 lek (ca 0,75 eurocent), maar dat is het waard. Dwars door de wachtenden heen word je vooraan geparkeerd voor de balie en wordt je koffer meteen op de band gezet. De zuinigen onder ons hebben het nakijken.

Tot de paspoortcontrole is de modernisering nog niet doorgedrongen. In langzaam tempo wordt er van alles geschreven en in computers opgezocht. Het Malev-personeel komt op een gegeven moment roepen dat hun reizigers voorrang hebben. De volgorde van de rij verandert, maar het tempo van de douanebeambten blijft gelijk. Ondanks al dat gedoe stappen we rustig in het half bezette vliegtuig (het is eerste Paasdag). En na een ontspannen reis kom ik aan in Amsterdam waar het inmiddels zo'n 15 graden kouder is dan toen ik vertrok.

Nog één dag heb ik om uit te rusten, zonder te danken wat daarna komt. De verbouwing op mijn werk gaat beginnen en een paar dagen later die van ons eigen huis. Ik weet dat me een chaotische maand te wachten staat. En omdat het gewone werk ook doorgaat zal deze aflevering van mijn dagboek later klaar zijn dan ik zou willen.